

Gyászos ékkövek

Miért nem adták át IV. Károly király koronázására a Székesfőváros Hódolati-feliratát — Kincsek a Fővárosi Muzéumban

(Kép a Nemzeti Magazinban.)

(A Nemzeti Ujság tudósítójától.) December havában járunk, a fák lombtalan ágakkal, mint meztelen emberkarok merednek az ég felé. Sárga levelek tarkállanak a liget zöld pázsitján. Hűvös szél kerekedik, föltáncol a fák törzsén s tompa hangon kopog az összetűdött csupasz faág.

Innen a Múzeum ablakából olyan a táj, mint egy komor Mednyánszky-kép. Az ablakon túl sűrű-rohan az élet, olykor gyermekkacaj veri fel a csendet. Az ablakon belül a mult emlékei regélnek. Ez a múzeum egy darab Budapest. Az Ur 1493-ik évétől kezdve beszédes emlékek őrzik itt Pest és Buda politikai, ipari, kereskedelmi és polgári életének minden nagyszerű és jellegzetes dokumentumát. A századok történének keretéből bőséges anyaggal emelkedik ki a török ellen küzdő keresztény csapatok korabeli Buda városának számos metszete, karcolata és ujságröpirata. Itt őrzik az 1493-ban megjelent Schedel-féle Krónika híres mellékletét, az egyetlen hiteles Mátyás-korabeli Budavár látképét. Budapest, illetve a két testvérváros gyoriramu fejlődése 1686 után nagy vonalban lendül előre s ezidőtől kezdve a várostörténeti relikviák is bőségesben szerepelnek. Ez a gyűjtemény volt az alapja annak, hogy Kuzsinszky Bálint dr. 1907-ben nyitotta meg a Székesfővárosi Múzeumot. Azóta az emlékek, leletek, reliquiák és dokumentumok számos értékes darabja sokasodott fel ebben az ódon hangulatot varázsoló kis Múzeumban.

Az ólomkupától — a márvány relifig

A mult századok súlyos eseményei közben a két testvérváros számtalan és nehéz csapást kényszerült elviselni s ennek következtében várostörténetének egyenesvonalúsága is néhol szertelen kilengést mutat. Ezek az idők rávetítették tükörfényüket a gyűjtemények folyamatoságára is. Amíg a céhidők kedvesen hangulatos emlékeket produkáltak, a háborus esztendőök reliquiái komor emlékek. Ebben a Múzeumban a vitrinek alá rejtett tárgyak a legékebb szószólói a főváros multja és jelene kulturális, társadalmi, etikai és politikai életének. A céhgyűjteményben a vándorlegény „szólamájelvénye” mellett egész sor ólomkupát látunk, amelyből hajdan mesteravatáskor rengeteg mennyiségű boritalt fogyasztottak el. Nagy értéket képviselnek az egyes céhkötelekbe tartozó iparosműhelyek jelvényei, amelyek legtöbbször a kor neves művészei festették meg. Így találkozunk itt: Barabás, Borsos, Thán stb. nevével. Különösen érdekes például és várostörténeti szempontból igen becses Körber kocsijárási cégére, aki a Hatvani-Kapuzhoz címezte híres műhelyét. Cégére a Hatvani-kaput ábrázolja, amely egyetlen és hiteles képe ennek a volt szép műemlékünknek. Ezt a cégért használták fel modellül, amikor a Kossuth Lajos-utcában a Hatvan-kapu helyét egy csodásművi fehér márványtáblával jelölték meg.

Koronázási emlékek

Másik terembe megyünk át. Itt őrzik a királykoronázások emlékeit. Kezdve Ferenc császártól, Ferenc József koronázásának ünnepi képein keresztül egészen a mártír királyunk koronázásáról festett műremekekig. Az utolsó királykoronázás hatalmas pompát kifejtő ünnepségeiről készült vásznak mellett egy kicsiny vitrinben szerényen huzódik meg egy kisebb méretű album. Kérésre kiemelik az üvegszekrényből és a kezembe fogom. Milyen különös iróniája a sorsnak, hogy ezt ő nem kaphatta kézhez s most egy egyszerű polgár profán kezekkel lapozgatja azt a pergament-írást, amely 1916-ban a Székesfőváros sokszáz-ezer polgára leghőbb kívánatainak és hűségének pecsétes okmánya: Budapest Hódolati-felirata. Némán forgatjuk az albumot s emlékeztünkben felvarázsolódik a nagy napok története: „1916 november 21-e. A császári „Wiener Zeitung” különkiadása jelenti, hogy I. Ferenc József, a schönbrunni kastélyban csöndesen elhunyt az Urban.” Milyen döbbenetes volt akkor ez a rövid távirat. Az ország egyszeriben a megbolygatott hangyabolyhoz lett hasonló és a szívekbe mély félelem és kétség költözött — mi lesz a háboru sorsával? Új korszak kezdetén álltunk, az események gyors fordulatokban váltakoztak. December 31-én már IV. Károly Szent István koronájával Magyarország új reménye, — az ország Vezérle Ura.

A sápadt gyönök könyve

Az új király koronázására a Székesfőváros is, nem törődve az akkori nehéz viszonyok

terhével, „Legalázatosabb alattvalói hűségnek” zálogaként evvel a csodásművi, kincseket érő Hódolati-felirattal igyekezett IV. Károly királynak kedveskedni. A feliratot Jauernik Nándor, a Főváros Házinyomdájának jelenlegi kiváló vezérigazgatója művészi tervei után Bachruch udvari ékszerész készítette el. Az albumot arany ötvösmunka foglalásban kilencvenhat igazgyöngy és tizennyolc ékkő keretezi s a fedőlap alapanyaga galvanoplasztikai uton előállított selyemripsz szövet utánzatu ezüst. Az album felirása:

IV. Károly.
1916.

Budapest Székesfőváros.

A betűk aranyból készültek s mindegyiket számos briliáns díszíti. A fedőlap középrészén egy páratlan művészi kivitelű domborművi miniatűr áll, amely Szent István koronázását ábrázolja. A babérkoszorús foglalat s a figurák aranyból készültek s a háttér gótikus ki-képzése remek gyöngyházmunka. Az album elő-állítására harmincöt ezer aranykoronába került (mintegy negyvenezer pengő) s mindössze két pergamentlapból áll, amelyen a következő a szöveg:

CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉG! LEGKEGYELMESEBB URUNK ÉS KIRÁLYUNK!

MIKOR SZENT ISTVÁN KORONÁJÁVAL FELSÉGEDRE IMMÁR TELJESSEGBEN SZÁLLOTT ÖSEITŐL ÖRÖKBE VETT HATALMA, MAGYAR BIRODALMÁNAK SZÉKEFŐVÁROSA HÓDOLATTAL ÁLL TRÓNJÁNAK LÉPCSŐJÉNÉL.

A MAGYAR HAZA MEGALAPÍTÓJÁT, ÁRPÁDOT ELEINK TÖBB MINT EZER ÉVE PAJZSRA EMELTÉK, IGY TEVÉN ŐT FEJEDELMÜKKÉ. A KORONÁZÁS LELKEKET FELEMELŐ, SZÍVEKET MEGRAGADÓ HANGULATÁBAN FELSÉGEDET ÉS KIRÁLYI HITVESET HÜ MAGYARJAI EMELTÉK FEL ÖSI HÜSÉGÜNK, TÜRHEMETLEN RAGASZKODÁSUK, RAJONGÓ SZERETETÜK PAJZSÁRA. EZÁLTAL LEVÉNEK FELSÉGTEK MOST MÁR MINDEN MAGYAR LELKEKNEK, MAGYAR SZÍVEKNEK FEJEDELMEI MINDEN MAGYAR TÖREKVÉS, ELŐREHALADÓ KÜZDÉS LEGFŐBB ISTÁPOLÓI ÉS VEZÉREI.

MULTUNK MINDEN HITE TALÁLKOZIK A HÜSÉGBEN, MELLYEL MOST FELSÉGTEKET KÖRÜLVESSZÜK S ÉLET,

HALÁL HARCUNK POKOLI KÜZDELMÉBŐL BIZAKODÓ ÜNNEPI MEGINDULTSÁGGAL EMELKEDIK KI A KORONÁZÓ SZÉKEFŐVÁROS KÖZÖNSÉGÉNEK FELMAGASZTOSULT ÉRZÉSE SZENT ISTVÁN TRÓNJA FELÉ.

MINDAZ AZ AKARAT, GONDOLAT, ERŐ ÉS KÉPESSÉG, MELLYEL A MAGYAR VÁROSOK S KÖZTÜK ELSŐNEK BUDAPEST A KIRÁLYI SZÉKVÁROS AZ ORSZÁG ELÉN HALADNAK, HŐ VÁGYAKOZÁSSAL VÁRJA FELSÉGTEKET, MINT E HAZA ÉS E VÁROS ELSŐ POLGÁRAIT. MOST LESZÜNK IGAZI KIRÁLYI SZÉKVÁROSSÁ, MELY MÉLTÓ SZÉKHELYE A MAGYAR KIRÁLY HATALMÁNAK, MÉLTÓ TÁRGYA A KIRÁLY BIZODALMÁNAK ÉS SZERETETÉNEK.

ISTEN LEGBŐVEBB ÁLDÁSÁT KÉRJÜK FELSÉGTEKRE, HOSSZU ÉLETET, ZAVARTALAN ÖRÖMÖKET ÉS BOLDOG URALKODÁST. MINDENNEL, MIT A JÓ SORS A KIVÁLASZTOTTAKNAK S HÍVATOTTAKNAK TARTOGAT, BOLDOGULÁSUNK BIZTOS REMÉNYÉT LÁTJUK FELSÉGED ESKÜVEL MEGSZENTELT FOGADALMÁBAN S EZEK SZENTSÉGÉHEZ KIVÁN MÉLTÓ LENNI ABBÉLI ELTÖKÉLESÜNK, HOGY ŐSI HAZÁNK S IFJU NAGYVÁROSUNK VIRÁGZÁSAVAL FELSÉGED DICSSÉGÉT RAGYOGJÁK VILÁGGÁ. EGYÉBKÉNT A LEGALÁZATOSABB ALATTVALÓI HÜSÉGGEL MARADUNK CSÁSZÁRI ÉS APOSTOLI KIRÁLYI FELSÉGEDNEK BUDAPESTEN. 1916. ÉVI DECEMBER HÓ 30-ÁN LEGALÁZATOSABB SZOLGÁI, BUDAPEST SZÉKEFŐVÁROS KÖZÖNSÉGE, BÁRCZY ISTVÁN POLGÁRMESTER, MAHRER ALADÁR TANÁCSNOK-FŐJEJYZŐ.

Az átadás nem sikerül

A Székesfőváros közönségének ez a remek Hódolati-felirata azonban abban az időben nem juthatott el a királyhoz és az esetleges későbbi átadása sem sikerült. Az ország retentő vérzivatar központjában állott s az új király vállait nagy felelősség terhelte. Népeit boldogan akarta kivezetni ebből a perzselő világégből. Lázás tetterővel látott munkához.

Tanácskozik, kiballgat, mindenről személyesen győződik meg, a frontokat látogatja. Ünneplésre nincs ráérő ideje. A hódolati felirat pedig elindul egyik rejtékhelyéről a másikra...

Ahogy sikerült a könyv sorsának utjait kiderítenem, első hosszabb pihenésre szánt őrzőhelye a polgármester íróasztala volt. Innen lekerült Jauernik Nándorhoz, aki az íróasztala vastrezorjába rejtette a drága kincset. Azonban az ilyen érték fölött való sáfárkodás

Legjutányosabb árban szállít

sodronykerítést

teljeen felszerelve vidéken is

Hikker és Társa

Budapest, Ferenc-
kőszel-rakpart 23.

Alapítva 1876 Telefon Aut 826-83

nem a legkellemesebb feladatokhoz tartozik s Jauernik Nándor nap, mint nap féltő gonddal kiemelte az albumot, hogy még megvan-e? Így mult el az idő gyors szárnyán egy egész esztendő. A főváros vezetősége közben több alkalommal felkereste a kabinetirodát s érdeklődött, hogy már mikor juttathatná el küldöttségileg a Hódolati feliratot Uralkodója magas színe elé. Egyik terminust a másik után jelölték ki, de a királyt minden alkalommal mulaszthatatlan fontosságú ügyek szőlítették el s a küldöttséget nem fogadhatta. Jauernik Nándor egy napon aztán megjelent a polgármesternél s kérte, hogy vegyék le a vállairól a könyv őrzésének tisztjét, mert tovább nem vállalhat érte felelősséget. A felirat ezután felköltözött a polgármesteri fogadóterem könyvszekrényébe. Lamotte Károly volt akkor a polgármester titkára. Jauernik Nándor boldogan fellélekzett, Lamotte Károly azonban elkomorult. Gondosan lezárta a könyvszekrényt, a kulcsokat a zsebébe tette s attól kezdve végeszakadt nyugodt hivatalának. Az album megőrzése megtisztelő, de igen felelősségteljes megbízatás volt.

A Lenin-fiúk és a könyvszekrény

Ezután tótágasba került a magyar világ. Jött az őszirózsás forradalom, a kommunizmus, román megszállás, a budaörsi csata és a király száműzetése. A restaurálás országépítő munkájában Jauernik Nándornak eszébe jutott a Hódolati Felirat. Hová lett? Vajjon megvan-e? Azonnal felment Bódy polgármesterhez s jelentést tett az ügyről. Bódy nem tudott az albumról semmit, Lamotte Károly valamire emlékezett. Dobogó szívvel indultak el a felderítő utra s eljutottak a fogadóterem könyvszekrényéhez. Most már biztosan emlékeztek rá, hogy ide rejtették a Feliratot. Hol vannak a kulcsok? Azt bizony már nehéz kideríteni; a kommunisták rezsimek kellett átadni, ők pedig nem szolgáltatták vissza. Ez természetes. Lákatost hívtak. Megérkezett a mester, hatalmas alkulesemővel. Egy tizedmásodperc, az izgatottság igen feszült s az ajtó felpattan. Lamotte Károly félretolja a könyveket s kiemelte a kincses könyvet arról a helyről, ahova régmult behelyezte. A Lenin-fiúk fürge figyelme elsiklott a könyvszekrény tartalmáról, mert ők eleve averzióval viseltettek a — könyvek iránt. A polgármester utasítására most már biztosabb helyet jelölték ki az ékköves Felirat részére s leküldötték a Központi Pénztár vastrezorjába. Itt azután éveket őrizték a papírbankók és fizetési jegyzékek között, míg végre a szomorú emlékü hűségnyilatkozat elvándorolt utolsó pihenőhelyére, a Székesfővárosi Múzeum szekrény kis üvegvitrinjébe.

Hisszük, hogy eljön a nap, amikor a Fiu átvetheti atyjának ezt az örökséget is.

Hegedős Gyula